

GÜZEL SANATLAR VE SPOR LİSELERİNİN MÜZİK BÖLÜMLERİNDE PIYANO EĞİTİM SÜRECİNDE TÜRK MÜZİĞİ MAKAM DİZİLERİNİN KULLANILMA DURUMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

A RESEARCH ON USING MODAL SERIES OF TURKISH MUSIC IN PIANO EDUCATION IN HIGH SCHOOL OF FINE ARTS AND SPORTS

Duygu ZEREN^a, Prof. Dr. N. Oya LEVENDOĞLU ÖNER^b

^a Milli Eğitim Bakanlığı, duygu_zeren@hotmail.com

^b Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, levendogluoya@gmail.com

Özet

Bu araştırma, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi müzik bölümü piyano öğretmenleri ve öğrencilerinin dört senelik piyano eğitimi sürecinde, Türk müziği makam dizilerini öğrenme-öğretme durumlarını tespit etmeye yönelik bir boyut taşımaktadır. Araştırmada, bu liselerin piyano ders programlarında bulunan Türk müziği makam dizilerinin hem öğrenci hem de piyano öğretmenleri tarafından hangi seviyede kullanıldığı, müfredat programlarına uygunluğu ile kıyaslanarak ele alınmıştır. Araştırma betimsel tarama modeli ile gerçekleşmiş, nicel ve nitel çalışma teknikleri kullanılmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu, Türkiye'nin her bölgesinden 10-25 yıllık hizmet geçmişine sahip İstanbul Avni Akyol, İzmir Işıl Saygın, Ankara Çankaya, Adana Çukurova, Malatya A. Kadir Eriş, Ordu ve Şanlıurfa Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri temsil etmektedir. Araştırmayla ilgili verilerin toplanması safhasında 14 piyano öğretmeniyle görüşme (mülakat) yapılmış ve 280 öğrenciye anket uygulanmıştır. Görüşme soruları, açık ve kapalı uçlu olarak yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmış şekilde biçimlendirilmiştir. Araştırma sonucunda piyano öğretmenlerinin birçoğunun müfredat programına uymadıkları, Türk müziği makam dizileriyle ilgili çalışmalara ve eserlere müfredat programında belirtilen sınıflarda yer vermedikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunda ise öğretmenlerinin tutumundan dolayı, Türk müziği makam dizisi çalışmalarına zaman ayırmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri, Piyano Eğitimi, Türk Müziği Makam Dizileri.

Abstract

This research includes a description of the learning-teaching conditions of the students in music department of High School of Fine Arts and Sports on series of modes of Turkish music during their four years of piano education. In the research, the level of learning of the piano students on scales of modal music, which is included in the curriculum, is revealed in both theoretical and practical aspects, by comparing the suitability with the curriculum. This study has been conducted by the descriptive survey model and qualitative and quantitative techniques have been used. The sample group of the study has been represented by İstanbul Avni Akyol, İzmir Işıl Saygın, Ankara Çankaya, Adana Çukurova, Malatya A. Kadir Eriş, Ordu ve Şanlıurfa High School of Fine Art and Sport which had 10-25 year education background. During phase of collecting the data interviews have been conducted with 14 piano teachers and a questionnaire with 280 students. The interview questions have been formed as both open-ended and close-ended. At the end of the research, it has been indicated that many piano teachers has not followed the curriculum, studies and compositions in series of modes of Turkish music in their classes. It has been detected that most of the students do not spare time for the studies of series of modes of Turkish music because of the attitude of the teachers.

Keywords: High Schools Of Fine Arts and Sports, Piano Education, Series of Modes of Turkish Music.

* Bu çalışma, Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde 2011-2012 eğitim öğretim yılı sonunda tamamlanan "Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Müzik Bölümlerinde Piyano Eğitimi Sürecinde Türk Müziği Makam Dizilerinin Kullanılma Durumlarına Yönelik Bir Araştırma" yüksek lisans tez çalışmasının ürünüdür ve Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri birimi tarafından SBY- 11-3818 kodu ile desteklenmiştir.

1. Giriş

Sanat eğitimi ve bunun önemli bir dalı olan müzik eğitimi, toplumun estetik anlayışını yukarıya çeken ve nitelikli bir yaşam konusunda onları yönlendiren önemli katalizörlerdir. Sanat eğitimin küçük yaştan itibaren verilmeye başlandığı kurumlardan biri olan Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin (GSSL) Müzik bölümleri de Türk müzik eğitimine ait temel dinamiklerin şekillenmesinde önemli etkiye sahiptir. Bu nedenle bu liselerin eğitim programları, ülkenin kültürel unsurlarını kuşatan bir anlayışla yapılandırılmalıdır. Yaklaşık on yıl öncesine kadar Batı müziği ekseninde biçimlendirilen eğitim programları, 2006 yılından itibaren yeni bir felsefe ile ele alınmış ve yapılandırmacı yaklaşım anlayışıyla Türk müziğine ilişkin derslerin yoğunluğu artırılmıştır. Bahsi geçen artıştan etkilenen derslerden biri olan piyano, müzik eğitimcileri tarafından, müziği çalma, dinleme ve okuma becerilerini kazanmada, müziği anlamada, müzik bilgisini oluşturma ve diğer müzik çalışmalarına temel oluşturmada, evrensel ve temel bir çalgı olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle piyano eğitimi, müzik programlarının vazgeçilmez bir parçası olarak gösterilir (Kasap, 2004, 160). Piyanonun müzik programlarındaki bu önemli etkisinden dolayı, eğitiminde öğrencilere mümkün olduğunca farklı tavrda eserler icra ettirilerek, edebiyatının zenginliğinden de faydalanılmalıdır (Pamir, 1984, 4). Teknik bakımdan değerlendirildiğinde diğer çalgılarda olduğu gibi piyano eğitiminde de dizi çalışmalarının önemi, yapılan araştırmalarda ortaya koyulmuştur. Piyano öğrencilerinin günlük çalışmalarına dizi egzersizleriyle başlamalarının ön hazırlık bakımından yararlı görüldüğü ve özellikle öğrencinin teknik kapasitesinin geliştirilmesinde büyük rol oynadığı tespit edilmiştir (Ercan, 2008). Bu bağlamda Karahan'ın 2004 yılında tamamladığı "Türkiye'de Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Piyano Öğretimi Sürecinde Kullanılan Klasik Batı Müziği Etütlerinin Öğrencileri Çağdaş Türk Müziği Piyano Eserlerini Çalmaya Hazırlama Durumu" adlı 17 Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalını kapsayan yüksek lisans tezinde, makamsal dizilerin çalınmasında öğrencilerin önemli ölçüde sorun yaşadığı bulgularına ulaşılmış, piyano eğitimcilerinin aksak ölçülü Çağdaş Türk müziği etüt çalışmalarına da oldukça ihtiyaç duydukları belirtilmiş ve öğrencilerin bu eserlere Klasik Batı müziği etütleriyle yeterli düzeyde hazırlanamadıkları gibi sonuçlara da ulaşılmıştır (Karahan, 2009).

Üniversite düzeyinde yaşanan buna benzer sorunların çözümünde GSSL'leri aktif rol oynayacaktır. Bu liselerde yapılandırmacı yaklaşımla birlikte yeniden ele alınan piyano dersinin müfredatında, Türk müziğine ilişkin makam dizilerinin de öğretilmesinin amaçlandığı göze çarpmaktadır. Etkinlik ve kazanımlar içerisine yerleştirilen bu makam dizilerinin seçiminde, Muammer Sun'un Türk Müziği Makam Dizileri kitabı kaynak olarak gösterilmiştir (MEB, 2006, 9).

GSSL'i için MEB tarafından hazırlanan yönergede ise piyano eğitimi alanıyla ilgili olarak Türk müziği literatürüne ne derecede ve nasıl yer verilmesi gerektiği müfredatta belirtilmiştir. Bu müfredata göre GSSL'nin piyano öğretim programında öğretilmesi planlanan makamların, dokuzuncu sınıfta Rast ve Nihavend, onuncu sınıfta Hüseyini ve Kürdi, on birinci sınıfta Karcıgar, Hicaz ve Nikriz, on ikinci sınıfta ise Hüzam, Segâh ve Saba makam dizileri olduğu görülmektedir (MEB, 2006, 25-27).

Bu çalışmanın amacı, bu müfredata göre GSSL'nin müzik bölümü piyano dersi öğretim programında yer alan Türk müziği makam dizilerinin kullanılma durumlarını araştırmaktır. Ülkenin müzik eğitim politikalarının planlanan sürece uygun biçimde

ilerlemesinde, bu müfredatın uygulamada hayata geçmiş olup olmadığını tespit etmek önemlidir. Bu amaca ulaşmak için ise GSSL’lerde görev yapan piyano öğretmenlerinin konuya ilişkin tutum ve davranışları, belirleyici rol oynamaktadır. Bahsedilen bu durumun tespit edilebilmesi için çalışmanın problem cümlesini, “GSSL piyano öğretiminde, Türk müziği makam dizileri ne ölçüde ve nasıl kullanılmaktadır?” sorusu oluşturmaktadır.

2. Yöntem

Araştırmada; nitel ve nicel araştırma teknikleri kullanılmıştır. Çalışma, mevcut durumun belirlenmesi ve analiz edilmesine yönelik betimsel bir araştırmadır.

Araştırmanın genel evrenini Türkiye’de MEB’e bağlı GSSL’nin müzik bölümleri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini ise her bölgeyi temsilen 7 coğrafi bölgede de yer alan GSSL’ler oluşturmuştur. Bu liselerin seçiminde ise 2011-2012 eğitim-öğretim yılına kadar 10 ile 25 yıl arasında hizmet geçmiş olan okullar tercih edilmiştir. Okulların isimleri ise aşağıdadır:

- Marmara bölgesinde İstanbul Avni AKYOL GSSL
- Ege bölgesinde İzmir Işıl Saygın SAYGIN GSSL
- Akdeniz bölgesinde Adana Çukurova GSSL
- Karadeniz bölgesinde Ordu GSSL
- İç Anadolu bölgesinde Ankara Çankaya GSSL
- Doğu Anadolu bölgesinde Malatya A.Kadir ERİŞ GSSL
- Güneydoğu Anadolu bölgesinde Şanlıurfa GSSL oluşturmaktadır.
-

Araştırmanın örneklem grubunu, bu liselerin müzik bölümü, dokuz, on, on bir ve on ikinci sınıflarından rastgele seçilen onar öğrenci ile toplamda her liseden 40 öğrenci, 7 bölge toplamında 280 öğrenci oluşturmaktadır. Öğretmen grubunda ise her liseden ikişer olmak üzere toplamda 14 öğretmen örneklem olarak yer almaktadır. Bu 14 öğretmenin seçiminde ise her liseden hizmet yılı en az olan öğretmen ile hizmet yılı en fazla olan öğretmen çalışma kapsamına dâhil edilmiştir.

Çalışmaya dâhil olan öğrenci ve öğretmenlere uygulanan anketler, çalışmanın nicel boyutunu, anketlere ilave olarak yalnızca öğretmenlerle yapılan görüşmeler ise nitel boyutunu oluşturmaktadır.

Verilerin nicel olarak çözümlenmesinde, anket ve görüşmeye katılan kişilerin, kişisel bilgileri ve sorularda yer alan “evet-hayır”, “nadiren- genellikle-her zaman” ve “kapalı uçlu sorular” ile elde edilen sayısal verilerin (%) yüzdelik değeri ve frekans dağılımı yapılmıştır. Örneklem grubundaki piyano öğretmenlerinin hizmet yılları ile sorulara verilen cevaplar ilişkilendirilerek çapraz tablo (Crosstab) değerlendirilmesi yapılmıştır. Çapraz tablo (Crosstab), araştırmaya katılan denek ya da katılımcıların iki ya da daha çok sınıflamalı (kategorik) değişkene göre frekans ve yüzde dağılımını vererek, gözlemlerin yüzde değerlerini inceler ve böylece değişkenler arasında bir ilişki olup olmadığı konusunda fikir verir. (Büyüköztürk, 2011, 27). Araştırmanın bu bölümünde öğretmenlerin eğitimcilik tecrübeleri ile sorulara verilen yanıtlar arasında bir ilişki olup olmadığı sorgulanmıştır.

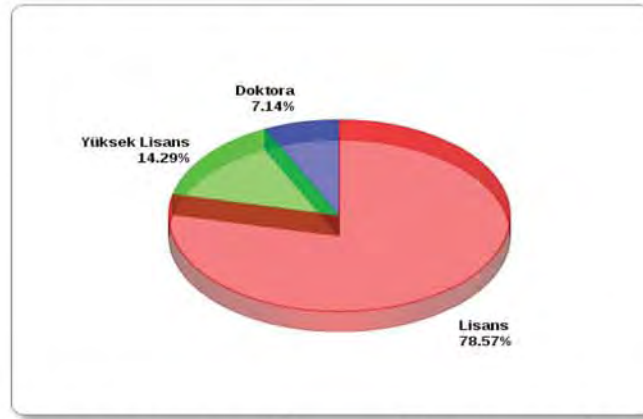
Elde edilen sayısal verilerin istatistiksel analizi için SPSS (The Statistical Packet for The Social Sciences) 17.0 paket programı kullanılmış, görüşme sorularının çözümlenmesi ise nitel yöntemler ile gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler yalnızca öğretmenler ile yapılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Görüşme süresi ortalama 25 dakika sürmüştür ve görüşmecilerin de onayı ile ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Elde edilen veriler dikte edilerek yazılı ortama aktarıldıktan sonra betimsel olarak analiz edilmiştir.

3. Bulgular ve Yorumlar

3.1. Örneklem Grubundaki Piyano Öğretmenlerinin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Görüşmeye dahil olan öğretmenlerin kişisel bilgileri, öğrenim durumları, alan çalgıları ve mesleki hizmet yılları aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1. Örneklem Grubundaki Piyano Öğretmenlerinin Eğitim Durumlarına İlişkin Dağılımlar

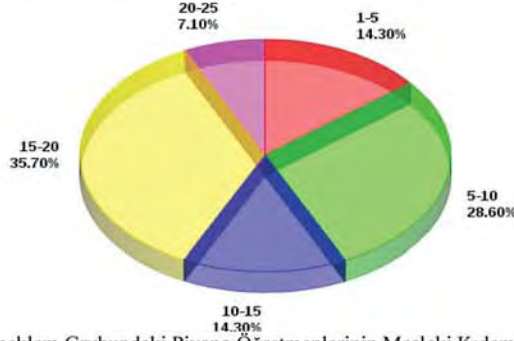
Grafik 1’de piyano öğretmenlerinin %78,6 sı lisans , %14,3 ü yüksek lisans, %7,1 i ise Doktora mezunu olduğu görülmektedir. Bu duruma göre görev yapan piyano öğretmenleri, ağırlıklı lisans seviyesindedir.

Şekil 2. Örneklem Grubundaki Piyano Öğretmenlerinin Alan Çalgılarına İlişkin Dağılımlar

Grafik 2’ye göre, piyano dersi eğitimi veren öğretmenlerin, alan çalgılarının %64,29’u Piyano, %7,14’ü Çello, %7,14’ü Kanun, %7,14’ü Obua, %7,14’ü Viyola, %7,14’ü de Gitar’dır. Piyano dersi veren öğretmenlerin büyük bir kısmı kendi alanlarında ders vermekle birlikte kanun, obua, gitar, viyola, çello gibi farklı çalgılarda uzmanlaşmış olmalarına rağmen piyano derslerinde de eğitim vermektedirler. Her ne kadar genel ağırlık, alan çalgısı öğretmenlerinde görünse de profesyonel bir disiplin gerektiren

mesleki müzik eğitimi alanı için başka bir çalgı üzerinde profesyonelliği bulunan öğretmenlerin piyano dersini yürütmesi sağlıklı bir durum olarak görünmemektedir.

Şekil 3. Örneklem Grubundaki Piyano Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerine İlişkin Dağılımlar

Yukarıdaki grafiğe göre, 14 piyano öğretmeninden %14,3'ü 1-5 yıl, %28,6'sı 5-10 yıl, % 14,3'ü 10-15 yıl, % 35,7 si 15-20 yıl , %7,1'i 20-25 yıl arasında mesleki geçmişe sahiptir.

3.2. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde örneklem grubundaki öğrencilerin kişisel bilgileri, cinsiyetleri, eğitim aldıkları GSSL'leri ve sınıfları yer almaktadır.

Tablo 1. Örneklem Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Erkek	119	42,5
Kız	161	57,5
Toplam	280	100,0

Tablo 1' de görüldüğü gibi örneklem grubundaki öğrencilerin %42,5'u erkek, % 57,5'i kızdır.

Tablo 2. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Buldukları Okullara Göre Dağılımları

Okul	f	%
Adana GSSL	40	14,3
Ankara GSSL	40	14,3
Ordu GSSL	40	14,3
Malatya GSSL	40	14,3
Şanlıurfa GSSL	40	14,3
İstanbul GSSL	40	14,3
İzmir GSSL	40	14,3
Toplam	280	100,0

Yukarıdaki tabloda verildiği şekilde her okuldan 40'ar öğrenci olmak üzere 7 GSSL'den toplam 280 öğrenci örneklem grubuna alınmıştır.

Tablo 3. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Buldukları Sınıflara Göre Dağılımları

Sınıf	f	%
9	70	25,0
10	70	25,0
11	70	25,0
12	70	25,0
Toplam	280	100,0

Tablo 3 de görüldüğü gibi her sınıftan 70 öğrenci araştırmaya katılmıştır.

3.3. Örneklem Grubundaki Piyano Öğretmenlerinin ve GSSL Öğrencilerinin Piyano Eğitiminde Uygulanan Türk Müziği Makam Dizilerini Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu alt bölümde çalışmaya dahil olan 14 piyano öğretmenin, piyano eğitiminde Türk müziği makam dizilerine ne derece yer verdikleri, bu okullarda piyano dersinde öğretilen makam dizilerinin MEB tarafından hazırlanan müfredat ile paralel olup olmadığı, piyano öğretmenlerinin piyano eğitiminde Türk müziği makam dizileriyle ilgili hangi kaynaklardan faydalandıklarına ilişkin bulgular ve yorumlar tablolar halinde yer almaktadır.

Tablo 4. Piyano Öğretmenlerinin “Piyano Eğitiminizde Makamsal Dizilere Yer Veriyor musunuz?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

Hizmet yılı	Evet		Hayır	
	F	%	F	%
1-5	1	11,1	1	20,0
5-10	4	44,4	0	0,0
10-15	2	22,2	0	0,0
15-20	2	22,2	3	60,0
20-25	0	0,0	1	20,0
Toplam	9	100,0	5	100,0

Tablo 4’de örneklem grubundaki piyano öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre piyano eğitiminde makamsal dizilere yer verme durumları incelenmektedir. 1-5 yıllık mesleki kıdemi olan öğretmenlerden %11,1’inin, 5-10 yıllık mesleki kıdemi olan öğretmenlerden %44,4’ünün, 10-15 yıllık mesleki kıdemi olan öğretmenlerden %22,2’sinin 15-20 yıllık mesleki kıdemi olan öğretmenlerden ise %22,2’sinin piyano eğitiminde makam dizilerine yer verdiği, 20-25 yıllık mesleki kıdemi olan bir öğretmenin ise müfredatta ve GSSL’nin piyano ders programında yer almasına rağmen makam dizilerini hiç kullanmadığı görülmektedir. Bu tabloya göre Türk müziği makam dizisi çalışmalarına en çok yer veren öğretmenler 5-10 yıllık hizmet dilimindekilerdir.

Tablo 5. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin “Piyano Eğitiminizde Türk Müziği Makam Dizilerine Yer Veriliyor mu?” Sorusuna İlişkin Görüşleri

	F	%
Evet	112	40,0
Hayır	168	60,0
Toplam	280	100,0

Yukarıdaki tabloya göre örneklem grubundaki öğrencilerin %60’lık bir kısmı, piyano eğitiminde Türk müziği makam dizi çalışmalarına yer vermediklerini ifade etmişlerdir. Müfredat dahilinde olan çalışmaların öğrencilere aktarılmaması, ülkenin milli eğitim politikalarının ve buna bağlı olarak mesleki müzik eğitimi hedeflerinin işlerliği konusunda birtakım sıkıntılar olduğunun işareti olarak yorumlanmalıdır.

Tablo 6. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin “Piyano Eğitiminizde Türk Müziği Makam Dizi Çalışmalarına Hangi Sıklıkta Yer Verilmektedir?” Sorusuna İlişkin Görüşlere Yönelik Dağılım

“Piyano eğitiminizde Türk müziği makam dizi çalışmalarına ne sıklıkta yer verilmektedir?”	F	%
Nadiren	64	57,1
Genellikle	48	42,9
Toplam	112	100,0

Piyano eğitiminde Tablo 5’de 280 öğrenciden 112 öğrencinin Türk müziği makam dizi çalışmalarına yer verdiği görülmektedir. Tablo 6’da ise ne sıklıkta yer verildiği sorgulanmış ve yapılan ankette üç seçeneqli “nadiren, genellikle, her zaman” likert kullanılmasına rağmen “her zaman” seçeneğine bir kişi cevap verdiği için bu seçenek genellikle seçeneği ile birleştirilmiştir. Bu durumda GSSL’nde müzik bölümünde okuyan öğrencilerin %57,1’i nadiren, %42,9’u ise genellikle yer verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuca göre ise makamsal dizi çalışmalarına ayrılan eğitim süresinde “nadiren” yanıtının ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Örneklem Grubundaki Piyano Öğretmenlerinin Hizmet Yılları ile Türk Müziği Makam Dizilerinin Kullanılma Durumları

Hizmet Yılları	0-5		5-10		10-15		15-20		20-25	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Makam Dizileri	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Rast	0	0	1	9,09	1	16,67	0	0,00	0	0
Nihavend	0	0	0	0,00	1	16,67	2	33,33	0	0
Hüseyni	0	0	2	18,18	1	16,67	0	0,00	0	0
Kürdi	0	0	2	18,18	0	0,00	1	16,67	0	0
Karcıgar	0	0	2	18,18	0	0,00	1	16,67	0	0
Hicaz	0	0	2	18,18	1	16,67	0	0,00	0	0
Nikriz	0	0	1	9,09	0	0,00	2	33,33	0	0
Hüzzam	0	0	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0
Saba	1	100	1	9,09	0	0,00	0	0,00	0	0
Segâh	0	0	0	0,00	2	33,33	0	0,00	0	0
Toplam	1	100	11	100	6	100	6	100	0	0

Yukarıdaki tabloya göre Rast makam dizisi üzerinde 14 piyano öğretmeninden %25,76'sı dizi çalışması yapmıştır. Diğer makamlar içinde ise Nihavent makamı toplamda %50, Hüseyni, Kürdi ve Karcıgar makam dizileri %34,85, Nikriz makam dizisi %42,42, Saba makam dizisine % 9,09'u, Segâh makam dizisi ise %33,33 ağırlıkla kullanılmaktadır. Hüzzam makam dizisi üzerinde ise hiçbir piyano öğretmeni dizi çalışması yaptırmamaktadır. Hüzzam makamı dizisinin tampere sistemde kullanıma uygun olmaması bu durumun nedenlerinden biri olabilir.

Bu durumda örneklem grubundaki piyano öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile piyano ders programında yer alan Türk müziği makam dizilerine yer verme durumları değişkenleri arasında hüzzam makam dizisi ile öğretmenlerin mesleki kıdemi değişkenleri arasında ilişki olmadığını ancak diğer makam dizilerinde ilişki olduğu söylenebilir.

Aşağıda Milli Eğitim Bakanlığı Ders Müfredatında yer verilen makamların isimleri ve eğitimleri için öngörülen sınıf seviyeleri verilmiştir.

Tablo 8. MEB Piyano Ders Müfredatında Yer Alan Türk Müziği Makam Dizileri ve Sınıfları

Sınıf	Müfredatta Yer Alan Türk Müziği Makam Dizileri
9	Rast, Nihavent
10	Hüseyni, Kürdi
11	Karcıgar, Hicaz, Nikriz
12	Hüzzam, Segâh, Saba

Tablo 8’de görüldüğü gibi 9.sınıfta Rast, Nihavent makam dizileri, 10.sınıfta Hüseyni, Kürdi makam dizileri, 11.sınıfta Karcıgar, Hicaz, Nikriz makam dizileri ve 12.sınıfta ise Hüzzam, Segâh, Saba makam dizileri GSSL’nin piyano müfredatında yer verilen makam dizileri olarak görülmektedir.

Tablo 9. Türk Müziği Makam Dizilerinin Sınıflara Göre Kullanım Durumları

Türk Müziği Makam Dizileri	Sınıf9		Sınıf10		Sınıf11		Sınıf12	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Yer Verilmemekte	9	64,3	9	64,3	5	35,7	9	64,3
Rast	2	14,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Hüseyni	0	0,0	3	21,4	0	0,0	0	0,0
Nihavent	3	21,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Kürdi	0	0,0	2	14,3	1	7,1	0	0,0
Karcıgar	0	0,0	0	0,0	3	21,4	0	0,0
Hicaz	0	0,0	0	0,0	3	21,4	0	0,0
Nikriz	0	0,0	0	0,0	2	14,3	1	7,1
Hüzzam	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Saba	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	14,3
Segâh	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	14,3
Toplam	14	100,0	14	100,0	14	100,0	14	100,0

Tablo 9’da görüldüğü gibi piyano öğretmenlerinin 9.sınıfta %64,3’ü Türk müziği makam dizilerine yer vermediğini ifade etmekte, yer verenlerin ise % 14,3’ünün rast makam dizisini, %21,4’ünün ise nihavent makam dizisini kullandığı görülmektedir. 10.sınıfta da bu oranlar aynı kalmakla birlikte kullanılan makam dizileri değişmektedir. Yine %64,3 oranla bu dizilere yer verilmediği, %21,4 hüseyni makam dizisine yer verildiği, % 14,3 ile kürdi makam dizisine yer verildiği görülmektedir. 11.sınıfta ise makam dizilerine yer vermeme oranı %35,7’ye düşmekte ve diğer oranlar ise %7,1 kürdi

makam dizisi, %21,4 Karcıgar makam dizisi, % 21,4'ü hicaz makam dizisi, 14,3 nkriz makam dizisi olarak kullanılmaktadır. 12.sınıfta ise yine 9. ve 10. sınıflarda olduğu gibi %64,3 oranla bu dizilerin kullanılmadığı, %7,1 nkriz makam dizisinin, %14,3 saba makam dizisinin, %14,3 segâh makam dizisinin kullanıldığı görülmektedir.

Bu verilere göre makam dizilerine en sıklıkla 11. sınıfta yer verildiği ancak müfredatta (Tablo 8) 11.sınıfta karcıgar, hicaz, nkriz makam dizilerine yer verilmesine rağmen piyano öğretmenlerinin bu makamlara ilaveten kürdi makam dizisine de yer verdikleri görülmektedir. 12. sınıfta hüzzam, segâh, saba makam dizileri yer alması gerekirken piyano öğretmenleri segâh, saba ve nkriz makam dizisine yer verdiklerini, hüzzam makam dizisine hiç yer vermediklerini belirtmektedirler. 9. ve 10. sınıfta piyano öğretmenlerinin Türk müziği makam dizilerine çok fazla yer verilmemesinin sebebini bir piyano öğretmeni “*Öğrenciler piyanoya yeni başladıkları için klasik Batı müziği teknikleri oluşmadan Türk müziği tekniklerine geçemiyoruz bu sebepten dolayı Türk müziği dizileri ve eserleri konusunda piyano eğitiminde eksik kalıyor dolayısıyla sadece öğrenci seviyelerine göre iyi olanlara bakarak bu makam dizilerin bir kısmını verebiliyoruz bazı öğrencilerde ise hiç bu makam dizi çalışmalarına geçemiyoruz*” ifadesi ile açıklamaktadır. Bu durumda piyano müfredat programında yer alan Türk müziği makam dizilerini örneklem grubundaki piyano öğretmenlerinin piyano ders programını uygulamadıkları veya uygulayamadıklarını söylemek mümkündür.

Aşağıdaki tabloda ise piyano öğretmenlerine yöneltilen “Piyano eğitiminizde içeriğinde Türk Müziği makam dizilerinin yer aldığı kaynaklardan faydalanıyor musunuz?” Sorusuna verilen yanıtların oran dağılımı görülmektedir.

Tablo 10. İçeriğinde Türk Müziği Makam Dizilerinin Yer Aldığı Kaynaklardan Faydalanma

“Piyano Eğitiminizde İçeriğinde Türk Müziği Makam Dizilerinin Yer Aldığı Kaynaklardan Faydalanıyor musunuz?”	F	%
Evet	6	42,9
Hayır	8	57,1
Toplam	14	100,0

Tablo 10’da piyano öğretmenlerinin piyano eğitiminde içeriğinde Türk müziği makam dizilerinin yer aldığı kaynaklardan % 57,1’i faydalanmadıklarını, %42,9’u faydalandıklarını belirtmektedir. Bu durumda örneklem grubundaki piyano öğretmenlerinin bir kısmının Türk müziği makam dizilerinin yer aldığı kaynaklardan yararlandıkları ancak daha büyük bir kısmının ise bu kaynaklardan yararlanmadıkları görülmektedir.

Tablo 11. Örnekleme Grubundaki Piyano Öğretmenlerinin, “İçerisinde Türk Müziği Makam Dizilerinin Yer Aldığı Kaynaklar Arasında Hangilerinden Faydalanırsınız?” Sorusuna İlişkin Görüşlerine Yönelik Dağılım

Kitap İsimleri	F	%
Muammer Sun-Türk müziği makam dizileri	1	7,1
MEB- 9.10.11. ve 12. sınıf piyano kitabı	3	21,4
Mehtap Aydın- Makamsal Yapıdaki 10 Piyano Eserinin Müziksel Analizi ve Teknik Güçlüklerine Yönelik Alıştırma Örnekleri kitabı	1	7,1
Gül Çimen ve Nevhiz Ercan- Piyano Albümü	1	7,1
Hiçbiri	8	57,1
Toplam	14	100,0

Makamsal dizilerin yer aldığı kitaplar, kullanım bakımından değerlendirildiğinde 14 piyano öğretmeninden %57,1’i bu kaynaklardan hiç yararlanmadığını, %21,4’ü MEB’in piyano kitabından faydalandığını, %7,1’i Muammer Sun’un “Türk Müziği Makam Dizileri” kitabından faydalandıklarını, %7,1’i Mehtap Aydın’ın “Makamsal Yapıdaki 10 Piyano Eserinin Müziksel Analizi ve Teknik Güçlüklerine Yönelik Alıştırma Örnekleri” kitabından faydalandıklarını, %7,1’i ise Gül Çimen ve Nevhiz Ercan’ın Piyano Albümü’nden faydalandıklarını belirtmişlerdir.

Piyano öğretmenlerinin bu kaynaklara ilişkin görüş ve önerileri sorulmuş ve aşağıdaki tabloda özetlenen yanıtlar alınmıştır.

Tablo 12. Piyano Öğretmenlerinin Kullandıkları Kaynaklar Hakkındaki Görüşleri

Piyano Öğretmenlerinin Görüş ve Önerileri	Kişi Sayısı
Türk müziği makam dizileriyle ilgili çalışmalar müfredat programında daha yoğun olabilir.	1
Türk müziği makam dizileriyle ilgili çalışmaların yer aldığı kaynaklar çok fazla bulunmamaktadır.	2
Türk müziği makam dizileriyle ilgili sadece Muammer Sun’un kitabı bulunmakta ve bu da öğrenciler için yeterli değildir.	1
MEB’in 2001 yayını 9.10.11. ve 12.sınıf piyano kitabı kullanılmaktadır. 2006’da çıkan kitapların öğrenci seviyesine hiç uygun değildir.	2
TOPLAM	6

Tablo 12’de görüldüğü gibi piyano öğretmenlerinin Türk müziği makam dizilerin içeriğinde yer aldığı kaynaklar hakkında 14 piyano öğretmeninden sadece 6 kişi görüş ve öneriler de bulunmuştur. İfade edilen görüşler ise bu kaynakları olumlu değerlendirmekten ziyade eleştirel bakar içeriktedir. Öğretmenlerin kaynak yetersizliği hakkındaki değerlendirmeleri, Türk Müziği makam dizilerinin kullanılma durumlarının az olduğu yönünde daha önceki tablolarda verilen görüşlerle paralel bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Çalışma kapsamında öğretmenlere yöneltilen görüşme sorularından bir tanesi de piyano derslerinde öğretilen makam dizileri çalışmalarının, öğrencilerin teknik gelişimi dışında da ilave katkılarının olup olmadığı hakkındadır. Bu soruya verilen yanıtlar ise aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 13. Makam Dizisi Çalışmalarının Piyano Dersi Dışındaki Alanlara Katkı Sağlama Durumları

Piyano Öğretmenlerinin Görüşleri	Kişi Sayısı
Piyano eğitiminde öğretilen makam dizileri ile MİOY derslerinde makamsal dikte, solfej eğitimi Türk müziğini öğrenmesi bakımından katkı sağlamaktadır.	4
Piyano eğitiminde öğretilen makam dizileri Türk müziği eserlerine, okul şarkılarına ve türkülere eşlik edebilmeyi sağlamaktadır.	1
Piyano eğitiminde öğretilen makam dizileri Batı müziği ve Türk müziği ton duyuşları arasındaki farkları ayırt edebilmesine katkı sağlar.	1
Piyano eğitiminde öğretilen makam dizileri, Türk müziği eserleri çalarken teknik açıdan doğru çalabilmesini sağladığı için çok az katkı sağlar.	2
Piyano Batı çalgısı olması bakımından makam dizilerinin ses aralıklarını piyano eğitiminde öğrencilere hissettirilmemektedir o yüzden bir katkı sağlamamaktadır.	3
Piyano eğitiminde öğretilen makam dizileri makam bilgisini geliştirilmesi bakımından hiçbir yarar sağlamamaktadır.	3
TOPLAM	14

Tabloda görüldüğü gibi 14 kişi ile yapılan görüşmede 4 kişi piyano eğitiminde yapılan makam dizileri çalışmaları Türk müziği kuramı, MİOY dersinde makamsal dikte ve solfej konularında yararı olduğu görüşünde, 1 kişi makam dizileri öğrencilerin Türk müziği eserlerine, okul şarkılarına ve türkülere piyanoda eşlik edebilmesini sağladığı görüşünde, 1 kişi piyano eğitiminde çalışılan makam dizilerinin, öğrencilerin Batı müziği majör-minör tondaki eserlerle, Türk müziği makamsal ezgileri birbirinden ayırt edebildiği görüşündedir. 2 kişi ise makam dizileri çalışmaları Türk müziği eserlerini icra ederken teknik açıdan daha kolay çalabildiği ve çok az katkı sağladığı görüşündedir.

3 kişi piyanonun Batı çalgısı olması bakımından makam dizilerinin ses aralıklarıyla piyano eğitiminde hissettiremediğini belirtmiştir. GSSL’de çalışan bir piyano öğretmenine göre bu durumu “*Makamın ton bilgisini öğrencinin hissetmesi gerekir. O hissiyatı bir hicaz da hissedebilir de ama bir karcıgar da hissetmeyebilir. Belki bir kürdili hicaz ile hicazı ayırt edemeyebilir. Bir rast ile nihavendi karıştırabilir. Hani öğrenme dediğimiz şey nereye kadar belki piyanoda çalabilir ama onu bağlama üzerinde veya ud da duyduğu zaman aynı öğrenmeyi gerçekleştirdik mi diyemem çünkü bunların dönütleri yok bana*”. Başka bir piyano öğretmeni ise “*Makamı tam sesleriyle çalamıyoruz. Koma sesler yok. Dolayısıyla sadece diziyi çalmak makam hakkında bir bilgi vermiyor. Seyir, güçlü, durak gibi kavramlar öğrenilmiyor. Dolayısıyla majör, minör modda ki gamların düz, ters, paralel, 3’lü, 6’lı gibi birleşik şekillerde çalışılmasını daha yararlı buluyorum. Sadece makam dizisine benzer bir şeyi gam olarak çalmak çok yararlı değil bana göre*” şeklinde ifade etmiştir.

Verilen cevaplardan öğretmenlerin, daha önceki sorulara verdiği yanıtlara benzer şekilde geleneksel Türk müziği makam kavramı ile piyano eğitiminde araç olarak kullanılacak makamsal malzeme kavramını birbirine karıştırdığı görülmektedir. 3 piyano öğretmeni ise makam dizilerini hiç kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. GSSL’de görev yapmakta olan bir piyano öğretmeni ise “*Türk müziği eserlerine yer vermediğim için makam dizilerine de yer vermiyorum müfredata karşı geliyorum. Piyanoya Türk müziğinin yakışmadığını düşünüyorum bana kızıyor olabilirlerde ama ben böyle düşünüyorum. Türk müziğini yapabilmek için girdisini çıktısını bilmeden sadece makam dizilerini çalmak olmaz o yüzden ben çaldırmiyorum. Evrensel müzik olan klasik müziğe çok ağırlık vermemiz gerektiği inancındayım*” şeklinde ifade etmiştir.

Bu ifadeler yine yukarıdaki sorulardan alınan yanıtlara benzer şekilde müfredata uyulmadığını, MEB tarafından hazırlatılan içeriğe ve eğitim-öğretim planına sadık kalınmadığını, yine bir yukarıdaki duruma benzer şekilde öğretmen yeterliklerinde sorun olduğunu, birbirinden ayrı yerlerde durması gereken, geleneksel makam kavramı ile piyano eğitiminde kullanılan makamsal dizi kavramının sıklıkla birbirine karıştırıldığını açıkça göstermektedir.

4. Sonuçlar

- GSSL’nde görev yapan 14 piyano öğretmenin mesleki tecrübeleri, ortalama olarak 12 yıldır ve öğretmenlerin büyük çoğunluğu lisans mezunudur.
- GSSL’nde görev yapan 14 piyano öğretmenin, 9 tanesinin alan çalgısı piyano diğer 5 tanesinin ise gitar, kanun, viyola, çello ve obua olmakla birlikte alan çalgısı piyano olmayan öğretmenlerinde piyano dersine girdikleri saptanmıştır. Bu durum mesleki müzik eğitimi veren kurumlar için uygun bir yaklaşım değildir.
- Adana, Ankara, Ordu, İstanbul, İzmir, Malatya, Şanlıurfa GSSL’nde araştırmaya katılan 280 öğrencinin 119’u erkek, 161’i ise kız öğrenci olduğu elde edilen sonuçlar arasındadır.
- GSSL’nde görev yapan piyano öğretmenleri yeni müfredatın ve piyano kitaplarındaki öğretim basamak sisteminin öğrenci seviyesine uygun olmadığını ifade etmektedirler.

- GSSL’nde görev yapan piyano öğretmenlerinin piyano eğitiminde yer alan Türk müziği makam dizilerine, mesleki kıdemleri az olan piyano öğretmenlerinin daha çok yer verdikleri saptanmıştır.
- GSSL’nde görev yapan piyano öğretmenlerinin çoğunun daha çok tonal dizilere yer verdikleri, Türk müziği makam dizilerine ise müfredat paralelinde değil kendi tercihlerine ve öğrenci seviyesine uygun olarak yer verdikleri, 9. ve 10. sınıflarda öğretilmeleri gereken makam dizilerini, daha üst sınıflarda öğrettikleri, bu nedenle de bu dizilere 11. ve 12.sınıflarda daha çok yer verdikleri saptanmıştır.
- GSSL’nde görev yapan piyano öğretmenlerinin MEB’nın piyano müfredatında yer alan 10 tane Türk müziği makam dizisinin içinden hüzzam dizisine hiç yer vermedikleri ve sadece 2 piyano öğretmenin saba ve segâh makam dizilerine yer verip diğerlerinin ise bu makam dizilerine hiç yer vermediği saptanmıştır.
- GSSL’nde görev yapan piyano öğretmenlerinden bir kısmının geleneksel makam kavramı ile piyano eğitiminde kullanılan makamsal dizi kavramını birbirine karıştırdığı saptanmıştır.
- GSSL’nde araştırmaya katılan öğrencilerin piyano derslerinde piyano öğretmenleri tarafından tonal dizi çalışmalarına daha çok yer verilmesi sebebiyle piyano dersinde Türk müziği makam dizisi çalışmalarına büyük oranda zaman ayırmadığı saptanmıştır.
- GSSL’nde görev yapan piyano öğretmenlerinin çoğu içerisinde Türk müziği makam dizilerinin de yer aldığı kitaplardan yararlanmadıkları, piyano öğretmenlerinin büyük çoğunluğu MEB’nın 9.10.11. ve 12. piyano kitabından yararlandıkları, bir kısmının ise “Muammer Sun -Türk Müziği Makam Dizileri”, “Mehtap Aydın - Makamsal Yapıdaki 10 Piyano Eserinin Müziksel Analizi ve Teknik Güçlüklerine Yönelik Alıştırma Örnekleri” ve “Gül Çimen ve Nevhiz Ercan -Piyano Albümü” kaynaklarından yararlandıkları saptanmıştır.
- GSSL’nde eğitim gören öğrencilerin çoğunun piyano eğitiminde öğretilen makam dizileri ile ilgili çalışmaların makam bilgisini geliştirmediği, daha çok MİOY derslerinde makamsal dikte yazma konusunda katkı sağladığı, okul şarkılarına ve türkülerine eşlik edebilmeyi sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kaynakça

Büyüköztürk, Ş. (2011), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analiz El Kitabı*, Pegem Akademi Yayınları, İstanbul.

Ercan N. (2008), *Piyano Eğitiminde İlke ve Yöntemler*, Sözkese Matbaası, Ankara.

Karahan A.S. (2009). “Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Piyano Eğitimi Sürecinde Çağdaş Türk Müziği Dağarının Yeri ve Önemi”. 8. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu, Samsun, 23-25 Eylül 2009, s.1-4.

Kasap, B.T., *Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlardaki Yardımcı Çalgı Dersleri Üzerine Bir Araştırma*, 1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi, S.D.Ü., 7-10 Nisan 2004, ss.160-175.

Pamir, Leyla. (Tarihsiz). *Çağdaş Piyano Eğitimi*, Beyaz Köşk Yayınları, İstanbul. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Piyano Dersi Öğretim Programı. 2006, (9.10.11. ve 12. sınıflar) <http://meb.gov.tr/>, Son erişim tarihi: 13.12.2012

ttkb.meb.gov.tr/program.aspx?islem=2&kno=131 Son erişim tarihi: 30.12.2012